
EVEREST

1755

tamadres.com

ADALET AĞAOĞLU

1929'da, Ankara'nın Nallihan ilçesinde doğdu. Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTC Fakültesi'nin Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1950). Açılan bir sınavla Ankara Radyosu'na girdi. Kuruluşundan sonra TRT'de çeşitli görevlerde bulundu (1951-1970). TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'ndan, kurumun özerkliğine el konulması sonucu istifa etti. Öğrencilik yıllarında başladığı yazarlığı 1970'ten sonra başka hiçbir işle paylaşmadan sürdürdü. Radyo ve sahne oyunlarını romanları, öykü, anı, deneme kitapları ve günlükleri izledi. Bu çalışmalarında toplumumuzdaki değişim ve dönüşümlere duyarlı yaklaşımlarıyla dikkat çekti. Değişimler konusunda edebiyatın yapısal durumu bakımından da arayışçı davranarak, kendine özgü anlatım biçimleri geliştirdi. Evlilik öncesi soyadı Sümer'dir.

Oyun: *Bir Piyas Yazalım* (1953, oynanmış, basılmamış); *Yaşamak* (1955-1956, radyo oyunu, yayınlanmamış, basılmamış); *Evcilik Oyunu* (1964); *Tombala* (1967); *Çatıdaki Çatlak ve Sınırlarda* (1969, iki oyun); *Üç Oyun: Bir Kabramanın Ölümü, Çıkış, Kozalar* (1973); *Kendini Yazan Şarkı* (1976); *Çok Uzak Fazla Yakın* (1991); *Duvar Öyküsü* (1992); "*Fikrimin İnce Gülü*" –Oyun (1996); *Radyo Oyunları: Çağımızın Tellah* (2011).

Roman: *Dar Zamanlar Üçlemesi: Ölmeye Yatmak* (1973); "*Fikrimin İnce Gülü*" (1976); *Bir Düşün Gecesi* (1979); *Yazsonu* (1980); *Üç Beş Kişi* (1984); *Hayr...* (1987); *Rub Üşümesi* (1991, Oda romanı); *ROMANTİK Bir Viyana Yazı* (1993); *Dert Dinleme Uzmanı* (2014).

Öykü: *Yüksek Gerilim* (1974); *Sessizliğin İlk Sesi* (1978); *Hadi Gidelim* (1982); *Hayatı Savunma Biçimleri* (1997).

Anı-Anlatı: *Göç Temizliği* (1985, Anı-roman); *Gecenin Hayatım* (Rüya-kâbus anlatıları, 1991), *Damla Damla Günler I-II, III* (2007); *Duvarların Dışında* (dokümanter, 2013); *Halim'e İtfâflar* (Haziran, 2016).

Deneme: *Geçerken* (1986); *Karşılaşmalar* (1993); *Başka Karşılaşmalar* (1996); *ÖYLE Karşılaşmada BÖYLE Karşılaşmalar* (2002); *Yeni Karşılaşmalar* (2011).

Seçmeler: *Adalet AĞaoğlu, "Okurunun Yazarı"*, Hazırlayan: Sefa Kaplan (1993, 2006).

Nehir Söyleşi: *Adalet AĞaoğlu kitabı, Sen Türkiye'nin En Güzel Kazasısın*, Feridun Andaç (2001).

Mektup: *Mektuplaşmalar -Adalet AĞaoğlu ile Memet Baydur arasında mektuplaşmalar-* (2005).

Yayına Hazırlama: *Güner Sümer Toplu Eserleri I-II Cilt* (1983). Ayrıca basılı olan ve olmayan çevirileri vardır.

Ödüller: *Üç Oyun*, 1974 Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü; *Yüksek Gerilim*, 1975 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Bir Düşün Gecesi*, 1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü, 1980 Orhan Kemal Roman Armağanı, 1980 Madaralı Roman Ödülü; *Çok Uzak-Fazla Yakın*, 1992 Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülü (Tiyatro); *ROMANTİK Bir Viyana Yazı*, 1997 Aydın Doğan Vakfı Roman Ödülü. 1995, Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat (Edebiyat) Büyük Ödülü. YKY, Afife Jale Tiyatro Ödülü, 2014.

Unvanlar: TÜYAP Onur Yazarı (1994), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Fahri Doktora Unvanı (1998), ABD OSU (Ohio State University, Humane Letters) Edebiyat Fahri Doktora Unvanı (1998).

Sempozyum: "*Adalet AĞaoğlu 85 Yaşında Sempozyumu*" (Everest Yayınları-Bilgi Üniversitesi, 2014).

ADALET AĞAOĞLU

BAŞKA KARŞILAŞMALAR

tamadres.com

§

Yayın No: 1755
Türkçe Edebiyat: 687

Başka Karşılaşmalar
Adalet Ağaoğlu

Editör: Didem Ünal
Kapak Tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Ayşe Ersoy Yılmaz

© 1996, Adalet Ağaoğlu
© 2018, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.
Bu yapıtın yayın hakkı Adalet Ağaoğlu'nun temsilcisi
Telif Hakları ONK Ajans Ltd. Şti.'den devralınmıştır.

1. Basım: Mayıs 2018

ISBN: 978-605-185-270-6
Sertifika no: 10905

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa sertifika no: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi, No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110
Fatih-İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

BAŞKA KARŞILAŞMALAR.....	9
I. BÖLÜM - DENEMELER.....	11
İDÂRE LAMBASI	13
MÜZELİK YENİ PARÇA	17
DOĞU AKDENİZ'DE ZAMAN	21
LATİF KOKULAR ÜLKESİNE YOLCULUK	26
ÇAĞIN TELLALI, ZAMANIMIZIN HALK OZANI VE “RADYO GÜNLERİM”.....	34
EDEBİYAT DİLİ OLARAK TÜRKÇE	52
SİNEMA EDEBİYATIN KAPISINI ÇALACAKSA... ..	63
BİR AT GÜLEBİLİR	73
UZUN ÖLÜMLER-ÖLÜM ARYALARI.....	78
EYLÜL DENİZLERİ.....	91

II. BÖLÜM - DEĞİNİLER	97
ERGUVAN FISILTILAR.....	99
ZAMANIN BUĞULU AYNASINDA BOĞAZIÇI.....	105
TARİH TEPEŞİ İLE ŞAMPANYA FIÇILARI ÜSTÜNDEN REIMS GÖRÜNTÜLERİ	111
SANATÇI AKRABALIĞI VE RUHİ AYANGİL	117
ÇOK UZAK-FAZLA YAKININ SAHNELENME ÇALIŞMALARI SIRASINDA TUTTUĞUM NOTLARDAN.....	125
ROMANTİK BİR VİYANA YAZI ÜSTÜNE NOTLAR.....	134
SESLERİN RESMİNDEN RESİMLERİN SESİNE	143
SAİT FAİK HAYATI.....	152
YEDİGÜN 1934 HİKÂYELERİ	158
III. BÖLÜM - SÖYLEŞİLER.....	169
SINIRDAKİ KADIN (ARKİTEKT'TEN ADALET AĞAOĞLU'NA).....	171
ADALET AĞAOĞLU İLE EROTİZM ÜZERİNE.....	176
DÜŞ MÜ GERÇEK, GERÇEK Mİ DÜŞ?.....	187
BİR YAZAR: ADALET AĞAOĞLU BİR KİTAP: ROMANTİK BİR VİYANA YAZI	195

<i>DAR ZAMANLAR İLE ROMANIN DARALMIŞ ALANINI AŞMAK</i>	201
KİTAPLARIN İÇİNE BİR GÖNDERME	205
“SADECE YAZMADAN EDEMEDİĞİM İÇİN YAZIYORUM” ..	209
“RAHAT OKUR İSTEMİYORUM”	223
13. TÜYAP KİTAP FUARI ONUR KONUĞU	
“HERKES YAŞADIĞI KADAR ÖLDÜRÜR KENDİNİ”	230
“BEN KENDİMİ ONURSUZ HİSSETMİYORUM”	239
KİTAP: YAZAR-YAYINCI-DAĞITIMCI-KİTAPÇI-OKUR.....	247

tamadres.com

BAŞKA KARŞILAŞMALAR

Edebiyat, sanat üstüne ilk deneme, değinilerimi *Geçerken* adı altında toplamıştım. Bu kitabın yayınlanışından beri aradan bu kadar yıl geçmiş!

Bu, adı sadece 'romancı'ya çıkmış bir yazar için hayli ilginç bir deneyim. Demek kimse, yazarken edindiğim bilgilere, bunlara dayanarak ürettiğim düşüncelere, romanlarıma, hikâyelerime, hattâ oyunlarıma gösterdiği ilgiyi göstermiyor, böyle bir merak duymuyor. Öyle mi acaba?

Geçerken yayınlandığından beri, benimle edebiyat üstüne söyleşi yapmaya gelen kişilerin sorularını büyük ölçüde bu kitabımdan çıkardıklarını gördüm. Böyle olsun olmasın, bu türden kitapların bir yazarın dünyasını çözümlmek için asıl gelecekte bir değeri bulunduğu inanılır. Buna ben de inanmasam, *Geçerken*'i sonradan *Karşılaşmalar* izlemez, onun ardından da, bu sefer on yıl beklemeden şimdi bu *Başka Karşılaşmalar*'ı yayına hazırlamazdım. *Geçerken*'e oranla *Karşılaşmalar*'ı daha az ikirciklenerek yayına hazırlamıştım, ama *Karşılaşmalar*'ın aslında ikinci cildi demeye gelen *Başka Karşılaşmalar* üstüne eğilmek benim için büsbütün bir sevinç oldu. Bunda, birinci cildin, on yıl

bekletmeden, iki buçuk yılda tükenmesinin, okuruma daha çabuk ulaşabilmiş olmasının da payı var tabii.

Bu türden deneme, değinme toplamları asıl gelecek için yayınlanır, demiştim. Ama, birinci cilt *Karşılaşmalar*'da değindiğim gibi, böyle başvuru kitapları yazara yaşarken de çok yararlı: Size, şu ya da bu edebiyat sorunu ya da kendi kitaplarınız üstüne düşünceleriniz sorulduğunda, doğrudan bunların zaman içinde dönüşe evrile biraraya toplandığı kitapları gösterebilirsiniz. Ayrıca, yazarın kendisi de, böyle kitapların rehberliğinde kendi üstüne unutkanlıklarından da kolayca kurtulabilir; tekrarlarından kaçınabilir, düşüncelerindeki değişimi bir bakışta görebilir. *Karşılaşmalar*'ın "giriş" yazısının sonundaki birkaç cümleyi buraya da alıntılarmaktan kendimi kurtaramayacağımı söylemek isterim: "Karşılaşmalar'ın şimdi elinizde tuttuğunuz türden deneme, değini, söyleşi alışımı kitaplar gibi bir kitap için çok çağrışımly bir ad olduğuna inanıyorum. (...) Sözcüğü bütün olarak aldığımızda da, parçalara böldüğünüzde de ortaya çeşitli karşı olma, karşı durma, kaçma, buluşma, kucaklaşma, burun buruna gelme, öte kıyıya geçme, karşılaşma durumları çıkmaktadır: Karşı / Karşılaş / Karşılaşma / (yine) Karşılaşma / ve tabii Karşılaşmalar... Her yerde, her zaman: Özellikle de yaratırken; yazarken ve okurken."

Başka Karşılaşmalar'ı sunuşta, böyle her türden karşılama durumlarının yenilerinden bazıları olduğunu söylemekten öte, ilkinde ekleyebileceğim başka bir şey yoktur.*

Adalet Ağaoğlu

* Sadece, söyleşi başlıklarının basında çıkan başlıklar olduğunu açıklamak gerekirdi.

I. BÖLÜM
DENEMELER

İDÂRE LAMBASI

Kırk-elli yıl öncesindeyiz. Çocukluktaız:

Sabahları uyur da uyursunuz; öğle yemeği üstüne uyutulursunuz; akşamın erken saatlerinde yedirilir, yıkanır, yatırılırsınız. Yaşlılar ve hastalar gibi, geceleriniz uzun mu uzundur. Onun için, büyüklerin, özellikle de yorgun annenizin en tatlı uykularının baş bölücüsü siz olursunuz.

Evde herkes uyurken uyandığınızda içinizi bir ıssızlık sarıyordu, değil mi? Dağbaşlarında yapayalnız bırakıldığınız duygusuna kapılıyordunuz. Köpek ulumaları, rüzgârın uğultusu, dalların çıtırtısı... Korkuyordunuz. Kimse, ne kadar korktuğunuzu bilemez. Eđer haykırmıyorsanız, o hep oradadır da, ondan. Soluk titrek ışığıyla başucunuzda, sabahlara kadar yanar. En azından size, annenizin işte orada, yanibaşınızda olduğunu göstermektedir. İyice kısılmış fitili, gaz haznesine kaçtı kaçacak... Sanki cançekişiyor; o kadar cılız bir ışık. Ama bir ışık: İdâre lambası. Bir de onun tavanda, duvarlarda danseden, hora tepen cinleri. Çeşit çeşit gölgeler.

Bu lambalar şimdiki çocukların başucu lambalarına, el fenerlerine benzemezlerdi elbet. Yüreklerinde elektriğin aceleciliği

yoktu. Gecelerin en sabırlı gözcüsü ve kâtibydiler: Her şeyi ağır ağır kaydettiler.

Her idâre lambası bana çocukluğumdan ne çok anı taşımıştır. Hattâ, yaşlıların, hastaların ve âşıkların gecelerine ait ne kadar çok öykü anlatmıştır.

Babaevinde, bir sürü eski öteberi arasında, artık kimsenin sahip çıkmadığı bu lambalardan biriyle 1960'larda yeniden karşılaştım. Büyük gaz lambalarına bakılmış, onlar korunmuş, bazıları elektrikli köşe lambasına dönüştürülmüştü. Bunlara antikacıların başköşelerinde de sık sık rastlanıyor. Yeniden değer kazanmışlardır. Ama bu küçükler, bunlar... Şişesiz kalmışlar, minik tombul gaz depocuklarıyla tümünden gözden çıkarılmışlardır.

Eski öteberi arasında bulduğum, küçük cam karnında gaz tortusu kuruyup kalmış, fitilli bitti bitecek kadar kısa, ucu yanık, fitilliği paslanıp eğrilmiş lambayı evirip çeviriyordum. Sahiplik duygusu hiç gelişmemiş olan ben, çoktan gözden düşmüş bu şişesiz, kirli küçük şeye sahip çıktım. O günden başlayarak da, çocukluk gecelerimde beni hiç yalnız bırakmamış, sonuçta gölgeleriyle de dostluk kurduğum bu cılız sarı ışığa borcumu ödemek istedim sanki. Nerede, hangi biçimini görsem, eski bir dostuma rastlamışım gibi, evime buyur ediyordum. Ama herbirinin ya başı gitmiş, ya kolu kopmuştu. Yarım karış boyundaki şişeleri, yuvarlakları, ince uzunlarıyla yokolmuştu. O şişeler... Sırçadan, kolaycacık kırılır şeyler.

Derken işi rastlantıya bırakmadım. Artık eskicileri salt onları bulmak için dolaşılıyor, yurtdışındaki bitpazarlarında aranıyor, bizim kasaba, köy pazarlarına dalıp çıkıyordum. O kadar ender kalmışlar ki. Zamanla büyüklerin taklitleri çıktı, küçük idâre lambaları bunlarmış sanıldı. Minyatür taklitler çoğaldıkça, ötekiler büsbütün yokoldu.

Aşağı yukarı otuz yıl, bir tutkuyla idâre lambaları peşinde koş-
tum, şişesi tam kendine ait olan bir tekine bile rastlamadım, diye-
bilirim. Bunların da cam, kristal haznelileri vardır; porselen, opalin
haznelileri vardır; tunçtan tenekeye kadar, madeni hazneli olanları
da... Kent için yapılmış olanlarıyla köy için olanları da hemen ayırt
edilebilir. Taşraya, köye sevkıyat daha çok, cam üstüne boyama
çiçek desenli ya da teneke, krom, bilemediniz bakır haznelilerden
olmuş. Çoğunun şişe numaraları da birbirinden farklı.

Ve elbet hiçbiri ne beş, ne yedi numara...

Bunların kendi modeline uygun, 'otantik' şişelerini bulmak
için boşuna uğraştım, itiraf edeyim, idâre lambalarımın birçoğu-
nun şişesini, "Herhalde bununki böyleydi, buna da bu olabilir..."
diye ben yakıştırıp koymuşumdur üstlerine. Böylece ortaya tuhaf
bir 'geçmiş zaman' çıkardığımın farkındayım. Ama, şu da var:
Acaba, eskiler de, kolaycacık kırılan şişelerin yerine, ne uyarırsa,
kaç numara denk gelirse, onu takmıyorlar mıydı? Tutumluluk. Ne
olursa, onunla idâre etmek...

İdâre lambası. Aslında eskiler bunlara 'lamba' da dememişler.
Şimdi bizim dolmuş arabası yerine, sadece 'dolmuş' deyip geç-
memiz gibi, gecelerin bu en tutumlu, en kullanışlı gözcüsüne
'idâre' demişler. Yağ kandillerinin işlevini üstlendiği için, 'kandil'
de denmiş. Bunları, eski roman ve hikâyelerimizden çıkarıyoruz.

Eski hayatlar, genelde tutumlu hayatlarmış. Tüketim top-
lumları henüz ortaya çıkmadığı için, idâre lambaları, hem az gaz
yaktığından, hem yangına karşı daha güvenli olduğundan ahşap
evlerin merdivenbaşlarını, sofaları, helâ önlerini, çocukların, yaş-
lıların gecelerini bekleyip durmuş.

İdâre, 'tutum' demek. Ama, yöneten ya da yönetenlerin
bulunduğu yer, makam falan demek olduğunu da unutmayalım.